

С Т А Н О В И Щ Е

От: проф. д.н. Вяра Красиминова Славянска
Академия на МВР – гр. София
Научна специалност „Социално управление“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и организация на труда“ в УНСС

Автор на дисертационния труд: Мира Петрова Дончева
Тема на дисертационния труд: Усъвършенстване на приспособимостта на ромите към изискванията на трудовия пазар в България

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 152/ 25.01.2024 г. на Зам.-ректора по НИДМС на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма „Икономика и организация на труда“ към катедра „Човешки ресурси и социална защита“, Общикономически факултет на УНСС. Обучението е осъществено в свободна форма през периода от 2019 г. – понастоящем.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е разработен в обем от 112 страници и в структурно отношение се състои от увод, изложение в три глави и заключение, приложения и списък с използвана литература. Библиографията включва 78 заглавия на български, руски и английски език. Илюстративният материал съдържа 22 фигури.

Актуалността и дисертабилността на избраната тема е несъмнена. Ромската общност е една от най-многочислените етнически групи у нас; въпреки липсата на точна статистика, според някои изследвания тя достига до 1 млн. души. Характеризира се с трайно маргинализиране и изключване от

пазара на труда; според някои източници безработицата надхвърля 90%, съответно около 80% от българските роми живеят под линията на бедност. Това означава, че проблемите, свързани с интеграцията на ромската общност рефлектират върху цялото общество.

Всъщност въпросът за интеграцията на ромите не е нов. Може да се каже, че през целия период на преход към пазарна икономика неговото решаване е във фокуса на общественото внимание – хиляди изписани страници за възможностите на европейските фондове и програми да подобрят стандарта им на живот, множество създадени неправителствени организации, занимаващи се с проблемите на ромската общност, редица разработени стратегически документи, свързани с интеграцията на ромите. Но осезаем положителен резултат като че ли няма. Все още липсата на образование, квалификация и професионален опит е факт и съответно фактор, възпрепятстващ тяхното активно участие на пазара на труда. Въпреки наличието на роми, които работят и живеят от труда си, образовани са и са добре приети от обществото, за съжаление те са все още много малка част от ромската общност.

В същото време решаването на ромския проблем става все по-належащо, тъй като: първо, налице са редица сектори, изпитващи недостиг на работна ръка при голям дял на работниците, приближаващи пенсионна възраст; второ, поддържането на една огромна, предимно бедна и разчитаща на социални помощи и трансфери от работещи в чужбина общност създава сериозни затруднения; трето, културното многообразие на персонала е един от източниците на иновации и конкурентно предимство в съвременната разнородна социо-културна среда.

По тази причина проблематиката, свързана с интеграцията на ромската общност в обществото и в частност – на трудовия пазар, е особено актуална и съвсем оправдано привлича вниманието на изследователя. Допълнителен аргумент е, че въпреки неоспоримата ѝ значимост, липсват комплексни теоретични и емпирични изследвания, фокусирани конкретно върху усъвършенстването на приспособимостта на ромите към изискванията на трудовия пазар в България. Съществуват разработки, третиращи отделни изследователски аспекти, но те не предлагат ясни практически решения за приспособяване на ромите спрямо изискванията на длъжността, която заемат в предприятието.

Високата степен на осмисляне актуалността на проблема и неговото научно и практико-приложно значение е в основата на правилното формулиране на тезата, целта и конкретните задачи, разработени в дисертацията. Концептуалната теза, че „в българските предприятия има наети ромски служители, които не могат да разгърнат своя потенциал и техният

принос е недостатъчен за повишаване на фирмената рентабилност“, е пряко свързана с поставената основна цел на изследването, а именно – да се обоснове необходимостта от усъвършенстване приспособимостта на ромите спрямо изискванията на трудовия пазар, както и да се предложат възможни варианти, приложими от страна на работодателите. За аргументиране на тезата и постигане на изследователската цел се дефинират 5 задачи, последователно решени в различните параграфи на дисертационния труд.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Дисертационният труд заслужава висока оценка въз основа на:

- удачно подбрана проблематика с безспорна значимост в научно и особено в практическо отношение;

- акцентирание върху предлагане на приложими решения за усъвършенстване приспособимостта на ромите спрямо изискванията на трудовия пазар;

- добра аргументация на концептуалната рамка (в увода на труда) – от актуалността и значимостта през обекта и предмета на изследване, теза, цел, задачи, методология до възприети ограничения в изследването;

- логично структуриране на цялостното дисертационно изследване в съответствие с решаваните в него задачи;

- успешно осъществено емпирично изследване, което потвърждава необходимостта и възможностите за усъвършенстване приспособимостта на ромите спрямо изискванията на трудовия пазар;

- демонстриране на много добра осведоменост и познаване на теоретичните възгледи и трудове на водещи в областта автори, което позволява изчерпателно изясняване спецификата на ромската общност и нейните проблеми, както и конкретизиране на препоръки за повишаване на трудовата ѝ интеграция;

- успешно доказване на изследователската теза, решаване на поставените задачи и постигане на основната дисертационна цел, аргументирано в заключението на труда;

- използване на методологически инструментариум и информационни източници, подходящи и приложими в разглежданата проблемна сфера и позволяващи постигане на поставената цел и решаване на дефинираните задачи.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Разработеният дисертационен труд определено допринася за обогатяване на съществуващото знание за трудовата интеграция на ромската общност в България. Приемам посочените в автореферата приноси като достатъчно значими в теоретичен и практико-приложен аспект, и отговарящи

на реалните резултати и постижения в изследователската работа на дисертанта.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Основните постановки и резултати от работата по дисертационния труд са популяризирани чрез 3 бр. публикации, в т.ч. 1 студия и 2 научни статии. Считам, че тези публикации представят реално постиженията на дисертанта и са достатъчно представителни, за да ги огласят пред академичната общност и заинтересованите кръгове от практиката.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат е подготвен според изискванията и достоверно възпроизвежда съдържанието на труда в синтезиран вид. Разработен е в обем от 52 страници и включва четири части, отнасящи се до общата характеристика, съдържанието, приносите и публикациите по дисертацията.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам съществени забележки към съдържанието на дисертационния труд. Същевременно препоръчвам да се преформулират изводите след всяка глава, които понастоящем имат характер на синтезирани обобщения.

Бих желала в хода на защитата дисертантът да вземе отношение по следните въпроси:

1. Широко разпространено е мнението, че самите роми не желаят да се интегрират на пазара на труда, а предпочитат да се облагодетелстват от системата за социално подпомагане. Какъв ефект биха имали в този случай препоръките към работодателите, представени в трета глава?

2. Каква е връзката между проведеното емпирично изследване и разработената методика и методология за изследване приспособимостта на ромите към изискванията на трудовия пазар, представена във втора глава?

8. Заключение

Дисертационният труд е посветен на важен изследователски и практико-приложен проблем, съответства на изискванията към такъв вид научна разработка, посочени в ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане, и предоставя достатъчно основания за висока оценка. Предвид гореизложеното, предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Мира Петрова Дончева по професионално направление 3.8. „Икономика“, докторска програма „Икономика и организация на труда“.

03.03.2024 г.

Подпис:

OPINION

By: Prof. DSc Vyara Krasimirova Slavyanska
Academy of the Ministry of Interior - Sofia
Scientific specialty "Social Management"

Subject: Dissertation work for the award of an educational and scientific degree
"**doctor**" in the scientific specialty "Economics and Organization of
Labor" at UNSS

Author of the dissertation: Mira Petrova Doncheva
Dissertation topic: Improving the adaptability of the Roma to the requirements of
the labor market in Bulgaria

Reason for presentation of the opinion: participation in the scientific jury for the
defense of the dissertation work according to Order No. 152/ 25.01.2024 of the
Vice-Rector for NIDMS of the UNSS.

1. Information for the dissertation student

The PhD student studied at the doctoral program "Economics and Organization of Labor" at the Department of "Human Resources and Social Protection", Faculty of General Economics of the UNSS. The training was carried out in free timeform during the period from 2019 - present.

2. General characteristics of the presented dissertation work

The dissertation is developed in a volume of 112 pages and structurally consists of an introduction, an exposition in three chapters and a conclusion, appendices and a list of references. The bibliography includes 78 titles in Bulgarian, Russian and English. The illustrative material contains 22 figures.

The relevance of the chosen topic is undoubted. The Roma community is one of the most numerous ethnic groups in our country; despite the lack of exact statistics, according to some studies it reaches up to 1 million people. It is characterized by permanent marginalization and exclusion from the labor market; according to some sources, unemployment exceeds 90%, respectively, about 80% of

Bulgarian Roma live below the poverty line. This means that the problems related to the integration of the Roma community reflect on the whole society.

In fact, the issue of Roma integration is not new. It can be said that during the entire period of transition to a market economy, its solution has been in the focus of public attention - thousands of written pages about the possibilities of European funds and programs to improve their standard of living, numerous created non-governmental organizations dealing with the problems of the Roma community, a number of developed strategic documents related to the integration of the Roma. But there seems to be no tangible positive result. The lack of education, qualification and professional experience is still a fact and, accordingly, a factor preventing their active participation in the labor market. Despite the presence of Roma who work and live from their work, are educated and are well accepted by society, unfortunately they are still a very small part of the Roma community.

At the same time solving the Roma problem is becoming more and more urgent because: first, there are a number of sectors experiencing labor shortages with a large proportion of workers approaching retirement age; secondly, maintaining a large, mostly poor and welfare- and transfer-dependent community of expatriate workers creates serious difficulties; third, the cultural diversity of the personnel is one of the sources of innovation and competitive advantage in the modern heterogeneous socio-cultural environment.

For this reason, the problems related to the integration of the Roma community in society and in particular - in the labor market, are particularly topical and quite justifiably attract the attention of the researcher. An additional argument is that, despite its undeniable importance, there is a lack of complex theoretical and empirical studies focused specifically on improving the adaptability of the Roma to the requirements of the labor market in Bulgaria. There are studies dealing with individual research aspects, but they do not offer clear practical solutions for adapting Roma to the requirements of the position they occupy in the enterprise.

The high degree of comprehension, the relevance of the problem and its scientific and practical meaning is the basis of the correct formulation of the thesis, the purpose and the specific tasks developed in the dissertation. The conceptual thesis that "there are Roma employees employed in Bulgarian enterprises who cannot develop their potential and their contribution is insufficient to increase the company's profitability" is directly related to the set main objective of the research, namely – to justify the need to improve the adaptability of the Roma to the requirements of the labor market, as well as to propose possible options that can be implemented by employers. To argue the thesis and achieve the research goal, 5 tasks are defined, consistently resolved in the various paragraphs of the dissertation.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

The dissertation deserves a high grade based on:

- well-chosen issues of indisputable importance in scientific and especially in practical terms;
- emphasis on offering applicable solutions to improve the adaptability of the Roma to the requirements of the labor market;
- good argumentation of the conceptual framework (in the introduction of the work) - from the relevance and significance through the object and subject of research, thesis, goal, tasks, methodology to perceived limitations in the research;
- logical structuring of the overall dissertation research in accordance with the tasks solved in it;
- successfully conducted empirical research that confirms the need and possibilities for improving the adaptability of the Roma to the requirements of the labor market;
- demonstrating a very good awareness and knowledge of the theoretical views and works of leading authors in the field, which allows for a comprehensive clarification of the specifics of the Roma community and its problems, as well as specifying recommendations for increasing its labor integration;
- successful proof of the research thesis, solving the set tasks and achieving the main dissertation goal, argued in the conclusion of the work;
- use of methodological tools and information sources, appropriate and applicable in the problem area under consideration and enabling achieving the set goal and solving the defined tasks.

4. Evaluation of scientific and scientific-applied contributions

The developed dissertation definitely contributes to enriching the existing knowledge about the labor integration of the Roma community in Bulgaria. I accept the contributions indicated in the abstract as sufficiently significant in a theoretical and practical-applied aspect, and corresponding to the real results and achievements in the dissertation's research work.

5. Evaluation of dissertation publications

The main statements and results of the work on the dissertation have been popularized through 3 publications, including 1 study and 2 scientific articles. I believe that these publications really represent the achievements of the dissertation student and are representative enough to announce them to the academic community and interested circles of practice.

6. Evaluation of the abstract

The presented abstract is prepared according to the requirements and faithfully reproduces the content of the work in a synthesized form. It is developed in a volume of 52 pages and includes four parts related to the general characteristic, content, contributions and publications of the dissertation.

7. Critical notes, recommendations and questions

I have no significant comments on the content of the dissertation. At the same time, I recommend reformulating the conclusions after each chapter, which currently have the character of synthesized summaries.

I would like the dissertation student to take a stand on the following issues during the defense:

1. It is widely believed that the Roma themselves do not wish to integrate into the labor market, but prefer to benefit from the social assistance system. What effect would the recommendations to employers presented in chapter three have in this case?

2. What is the connection between the conducted empirical research and the developed methodology for studying the adaptability of the Roma to the demands of the labor market, presented in the second chapter?

8. Conclusion

The dissertation is dedicated to an important research and practical-applied problem, corresponds to the requirements for this type of scientific development, specified in ZRASRB and the Regulations for its implementation, and provides sufficient grounds for a high rating. Given the above, I propose to the respected scientific jury to award the educational and scientific degree "doctor" to Mira Petrova Doncheva in professional field 3.8. "Economics", doctoral program "Economics and Labor Organization".

03/03/2024

Signature: